

АНОТАЦІЯ

Бережна А.О. Правові питання публічного використання музичних творів у громадських місцях. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081«Право». Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2021.

Дисертація є першим у вітчизняній науці спеціальним комплексним дослідженням правових питань публічного використання музичних творів у громадських місцях, в якому основна увага зосереджена на матеріалах судової практики судів господарської юрисдикції, як напрацьованого практичного базису реалізації нормативних положень регулювання відповідних правовідносин з метою подальшого застосування у діяльності новоутвореної спеціалізованої судової установи – Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Робота складається з трьох розділів, в яких досліджено правовий аспект використання музичного твору авторами та іншими суб'єктами виключних прав на музичні твори у якості об'єкта економічних відносин – товару з метою отримання прибутку від результатів своєї творчої діяльності.

Досліджено специфічні ознаки та особливості такого культурно-соціального явища, як музичний твір у правовій площині, в результаті чого надано авторське визначення музичного твору як об'єкта правового регулювання.

Проаналізовано статус автора та інших носіїв виключних прав на музичні твори, можливості таких суб'єктів задовольняти свої суб'єктивні права та охоронювані законом інтереси при здійсненні окремих правомочностей щодо використання музичного твору, в результаті чого встановлено, що сучасний стан правового забезпечення здійснення суб'єктивних авторських прав зумовив

необхідність закріплення на нормативному рівні конкретних способів їх здійснення.

Окремо приділено увагу та надано загальні характеристики суб'єктам суміжних прав, які у своїй діяльності безпосередньо застосовують музичний твір. В першу чергу, це виконавці музичних творів: музиканти та співки.

Встановлено, що виконавець музичного твору, якого законодавцем віднесено до суб'єктів суміжних прав, є найбільш близьким за своєю юридичною природою до автора твору, і результат його інтелектуальної діяльності - виконання до об'єктів авторського права, а отже його правовий статус знаходиться на межі суміжних прав та авторських прав, разом з тим більше тяжіє до останніх.

Підтримано позицію щодо того, що з урахуванням специфічних ознак способів здійснення авторських прав останні слід розуміти як конкретно визначені положеннями актів цивільного законодавства дозволи та заборони для носіїв суб'єктивних авторських прав та осіб, які їм протистоять в силу абсолютного характеру цих прав, щодо вчинення відповідних дій, спрямованих на задоволення певних матеріальних чи нематеріальних інтересів носіїв суб'єктивних авторських прав.

Зосереджено увагу на використанні твору, як одному зі способів здійснення (реалізації) правомочностей автора, яке виступає якісною ознакою процесу здійснення суб'єктивного цивільного права, що вказує, за допомогою яких засобів, у якому порядку, стосовно яких об'єктів мало місце здійснення відповідного суб'єктивного цивільного права в кожному конкретному випадку.

Висунуто пропозицію щодо застосування поняття «використання твору» виключно до суб'єкта авторського права. Натомість у відношенні суб'єктів, які користуються твором у своїй діяльності лише задля отримання прибутку, але без набуття права власності, пропонується застосовувати поняття «користування твором».

Здійснено аналіз передбачених законодавством прав і обов'язків організацій колективного управління майновими правами з точки зору їх достатності та відповідності завданням, які ставляться перед останніми з метою захисту автора від порушення його прав з боку інших суб'єктів користування музичним твором.

Розроблено пропозицій щодо підвищення ефективності здійснення повноважень організаціями колективного управління та вдосконалення порядку взаємодії між автором та такими організаціями. Обґрунтовано необхідність виокремлення функції захисту (в тому числі - судового) прав автора на твір як однієї з основних функцій діяльності організацій колективного управління. Зокрема, з метою удосконалення ефективності захисту майнових прав авторів пропонується закріпити за організацією колективного управління право на захист об'єктів авторського права, які знаходяться у її управлінні за договором з правовласником, як дискреційне.

Встановлено, що договір у сфері використання музичного твору є основною універсальною правовою моделлю організації та врегулювання взаємодії між учасниками правовідносин у музичній індустрії: автора (інших правоволодільців), організації колективного управління та користувача - суб'єкта підприємницької діяльності.

Наголошено на тому, що імперативна вимога закону щодо письмової форми ліцензійного договору та вимога про підписання договору, шляхом проставлення підпису (електронного підпису) не відповідає сучасним тенденціям суспільних відносин, які формуються у мистецькій галузі, адже в такому разі використання інших правових конструкцій, наприклад, договору приєднання без підпису обох сторін, є таким, що не відповідає чинному законодавству. Визнано за необхідне переглянути законодавчо закріплені форми правочинів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної

власності та безпосередньо авторського права, з метою подальшого запровадження механізму укладення публічного ліцензійного договору.

Здійснено аналіз проблеми захисту автора від порушення його прав на твір як основної у контексті досліджуваної тематики, адже, по-перше, врегулювання відповідної сфери суспільного життя на законодавчому рівні хоча й відбулося порівняно давно, тим не менше на сьогоднішній день воно не відповідає сучасним тенденціям розвитку галузі, по-друге, контроль за реалізацією нормативних положень з боку держави має фрагментарний характер, по-третє, особливо гостро стоїть питання переважного правового нігілізму населення щодо дотримання авторських прав.

Встановлено, з урахуванням сучасного стану судової практики з ефективного вирішення спорів, що виникають у сфері авторсько-правових відносин, переваги розгляду таких спорів саме судами господарської юрисдикції з огляду на такі ключові аспекти господарського судочинства: значний досвід практики з впровадження окремої спеціалізації суддів; високий рівень та якість судових рішень; оперативність розгляду справ, яка є вагомим фактором для спорів у сфері інтелектуальної власності загалом.

Зосереджено увагу на вивченні судової практики захисту авторського права на музичні твори виключно господарськими судами, як напрацьованим практичним базисом для майбутньої роботи Вищого спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності, адже згідно з законодавством саме за нормами господарського процесуального закону будуть розглядатися відповідні справи у новій судовій установі.

Зроблено висновок, що найрозповсюдженішим способом захисту порушеного права на використання музичного твору є компенсація, яка виступає специфічним способом захисту авторського права, що є альтернативою до відшкодування збитків та упущеної вигоди. Маючи аналогічну мету, як і відшкодування збитків, а саме: відновлення майнового

стану потерпілого, - компенсація, на відміну від відшкодування збитків, носить імовірний, приблизний характер, а отже, є більше пристосованою до специфіки об'єкта захисту – музичного твору, за яким неможливо визначити точну суму збитку для правоволодільця.

Визнано інститут судової експертизи у справах, що виникають зі спорів, пов'язаних із захистом виключного права на музичний твір, основним засобом доказування, оскільки судова експертиза є дієвим процесуальним прийомом для доказування фактів порушення авторських прав та встановлення осіб, винних в таких порушеннях, зважаючи на складність доказування у визначених судових справах.

Обґрунтовано позицію щодо доцільності зосередження всіх справ, що за предметом спору пов'язані із захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності, у окремій судовій установі – Вищому суді з питань інтелектуальної власності, адже це дасть змогу забезпечити: загальну ефективність судочинства в сфері захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності та на музичні твори зокрема; єдність правозастосовної практики, адже ліквідує різні підходи до тлумачення одних і тих самих норм законодавства, що безумовно підвищить рівень законності у сфері; стимулюватиме творчу та науково-технічну діяльність в країні; матиме вплив на інвестиційну привабливість української економіки для іноземних компаній; сприятиме уніфікації правозастосовної практики, її наближення до міжнародних стандартів судочинства у сфері захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Висунуто пропозицію внести зміни до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» відповідно до яких, на період припинення діяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, як виключної обставини, тимчасово делегувати її повноваження щодо забезпечення формування суддівського корпусу іншому органу, метою завершення формування суддівського корпусу

Вищого суду з питань інтелектуальної власності та відповідно початку роботи судової установи у найкоротші строки.

Ключові слова: музичний твір, автор твору, виключні права, організації колективного управління, ліцензійний договір, здійснення авторського права, судовий захист, Вищий суд з питань інтелектуальної власності.

SUMMARY

Berezhna A. Legal issues of public use of musical works in public places. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for a Ph.D. degree in specialty 081 «Law». National University «OdessaLaw Academy», Odesa, 2021.

The dissertation is the first in domestic science special complex research of legal issues of public use of musical works in public places, in which the main attention is focused on materials of judicial practice of courts of economic jurisdiction, as the developed practical basis of realization of normative provisions of regulation of the corresponding legal relations for the purpose of further application in the activity of the newly formed specialized judicial institution – the Intellectual Property High Court. The work consists of three sections, which explore the legal aspect of the use of a musical work by authors and other subjects of exclusive rights to musical works as an object of economic relations – a commodity in order to profit from the results of their creative activities.

The specific features and peculiarities of such a cultural and social phenomenon as a musical work in the legal plane are studied, as a result of which the author's definition of a musical work as an object of legal regulation is given.

The status of the author and other holders of exclusive rights to musical works, the ability of such subjects to satisfy their subjective rights and legally protected

interests in the exercise of certain powers to use a musical work are analyzed. As a result, it is installed that in the current state of legal support for subjective copyright has necessitated the consolidation at the regulatory level of specific ways of their implementation.

Special attention is paid to and general characteristics are given to the subjects of related rights who directly apply a musical work in their activity. First of all, they are performers of musical works: musicians and singers.

It is established that the performer of a musical work, which the legislator refers to the subjects of related rights, is the closest in its legal nature to the author of the work, and the result of his intellectual activity – performance by its characteristics can be attributed to copyright, and therefore its legal status is on the border of related rights and copyrights, however, more inclined to the latter.

The position is supported that, taking into account the specific features of the methods of copyright enforcement, the latter should be understood as specifically permitted by the provisions of civil law permits and prohibitions for holders of subjective copyright and persons who oppose them due to the absolute nature of these rights to make actions aimed at satisfying certain tangible or intangible interests of subjective copyright holders.

The focus is on the use of the work as one of the ways to exercise (implement) the author's powers, which is a qualitative feature of the process of exercising subjective civil law, indicating by what means, in what order, in relation to which objects took place subjective civil law in each case.

A proposal has been made to apply the concept of «use of the work» exclusively to the subject of copyright. Instead, it is proposed to apply the concept of

«application of the work» to entities that use the work in their activities only for profit, but without the acquisition of property rights.

An analysis of the statutory rights and obligations of collective property management organizations in terms of their adequacy and compliance with the tasks set before the latter in order to protect the author from violation of his rights by other subjects of music is made.

Proposals have been developed to increase the efficiency of the exercise of powers by collective management organizations and to improve the order of interaction between the author and such organizations. The necessity of separation of the function of protection (including – judicial) of the author's rights to the work as one of the main functions of collective management organizations is substantiated. In particular, in order to improve the effectiveness of protection of property rights of authors, it is proposed to assign to the organization of collective management the right to protection of copyright objects that are under its management under a contract with the right holder, as discretionary.

It is established that the contract in the field of use of a musical work is the main universal legal model of organization and regulation of interaction between participants in legal relations in the music industry: author (other right holders), collective management organization and user – business entity.

It is emphasized that the mandatory requirement of the law on the written form of the license agreement and the requirement to sign the agreement by signing (electronic signature) does not meet modern trends in social relations, which in this case use other legal constructions, for example, accession agreement without the signature of both parties, is not in accordance with applicable law. It was deemed necessary to revise the legally established forms of transactions concerning the

disposal of intellectual property rights and direct copyright, in order to further introduce the mechanism of concluding a public license agreement.

The analysis of the problem of protection of the author from violation of his rights to the work as the main in the context of the researched subject is carried out, after all, first, regulation of the corresponding sphere of public life at legislative level though has occurred rather long ago; secondly, the control over the implementation of regulations by the state is fragmentary; and thirdly, the issue of the predominant legal nihilism of the population regarding the observance of copyright is particularly acute.

The advantages of trial of such disputes by courts of economic jurisdiction are established, taking into account the current state of judicial practice on effective resolution of disputes arising in the sphere of copyright relations and considering the following key aspects of commercial litigation: significant experience of practice in implementing a separate specialization of judges; high level and quality of court decisions; efficiency of consideration of cases, which is an important factor for disputes in the field of intellectual property in general.

The focus is on the study of judicial practice of protection of copyright in musical works exclusively by commercial courts, as an established practical basis for future work of the Intellectual Property High Court, because according to the law the relevant cases will be considered in the new court.

It is concluded that the most common way to protect the infringed right to use a musical work is compensation, which is a specific way of protecting copyright, an alternative to indemnification and covering lost benefit. Having the same purpose as indemnification – restoration of property of the victim – compensation, in contrast to indemnification, is probable, approximate, and therefore is more adapted to the

specifics of the object of protection – a music work, for which it is impossible to determine the exact amount damage to the right holder.

The institute of forensic examination in disputes related to the protection of the exclusive right to a musical work is recognized as the main means of proof, as forensic examination is an effective procedural technique for proving the facts of copyright infringement and establishing the perpetrators of such infringements. cases of disputes related to the protection of the exclusive right to musical works.

The position substantiated on the expediency of concentrating all cases related to the protection of intellectual property rights in a separate judicial institution – the Intellectual Property High Court, after all, this will ensure: the effectiveness of litigation in the field of intellectual property protection; unity of law enforcement practice, eliminates different approaches to the interpretation of the same legislation, will increase the level of legality in this area; will stimulate creative and scientific and technical activity in the country; will have an impact on the investment attractiveness of the Ukrainian economy for foreign companies; will promote the unification of law enforcement practice and its approximation to international standards of justice in the field of protection of intellectual property rights.

A proposal has been made to amend the Law of Ukraine «On the Judiciary and the Status of Judges» in accordance with which, for the period of termination of the High Qualifications Commission of Judges of Ukraine, as an exceptional circumstance, to temporarily delegate its powers to ensure the formation of the judiciary to another institution, in order to complete the formation of the judiciary of the Intellectual Property High Court and, accordingly, the start of the judicial institution as soon as possible.

Key words: musical work, author of the work, exclusive rights, collective management organizations, license agreement, copyright exercise, judicial protection, Intellectual Property High Court.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧКИ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Бережна А.О. Захист виключного права на музичні твори у господарському судочинстві. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. №1. С.100-104.

2. Бережна А.О. Інститут судової експертизи у справах зі спорів, пов'язаних із захистом виключного права на музичні твори. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. №11 (261). С. 10-13.

3. Бережна А.О. Особливості публічного використання музичного твору як об'єкта авторського права: аналіз нормативних положень. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2018. №1(37). С. 70-74.

4. Бережна А.О. Автори та інші суб'єкти прав на музичні твори: оглядовий аналіз нормативних положень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 4. С. 38-41.

5. Berezhna A. Definition of notion “musical work” as an object of civil-law relations. *Recht der Osteuropäischen Staaten (ReOS)*. 2019. №1. С. 5-8.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Бережна А.О. Інститут судової експертизи у справах зі спорів, пов'язаних із захистом виключного права на музичні твори. *Законність і правопорядок у сучасному суспільстві*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (10-11 березня 2017 р., м. Київ). Херсон: Гельветика, 2017. С. 23-27.

7. Бережна А.О. Яке майбутнє чекає на захист прав інтелектуальної власності у судовому порядку в Україні. *Цивільне судочинство у світлі судової реформи в Україні» до 90 річчя від дня народження Ю.С. Червоного: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*(6 листопада 2018р., м. Одеса). О.: Фенікс, 2018. С. 88-91.